

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MICHAL BOBEK
της 9ης Ιουνίου 2016¹

Υπόθεση C-212/15

ENEFI Energiahatekonysagi Nyrt
κατά
Directia Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov (DGRFP)

[αίτηση του Tribunalul Mureș, Secția civilă (πολιτικού τμήματος του περιφερειακού δικαστηρίου του Mureș, Ρουμανία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Διαδικασία αφερεγγυότητας — Αποτελέσματα που προβλέπει το δίκαιο της χώρας ενάρξεως της διαδικασίας αφερεγγυότητας όσον αφορά φορολογική απαίτηση η οποία δεν αναγγέλθηκε στην οικεία διαδικασία και αποτελεί το αντικείμενο αναγκαστικής εκτελέσεως σε άλλο κράτος μέλος»

I – Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση υπόθεση αφορά την αναγκαστική εκτέλεση, στη Ρουμανία, φορολογικής απαιτήσεως κατά εταιρίας η οποία έχει την έδρα της στην Ουγγαρία, όπου έχει κινηθεί εις βάρος της διαδικασία αφερεγγυότητας. Η εν λόγω φορολογική απαίτηση δεν αναγγέλθηκε νομίμως στο πλαίσιο της οικείας διαδικασίας αφερεγγυότητας και, κατά το ουγγρικό δίκαιο, δεν δύναται πλέον να προβληθεί.

2. Το Δικαστήριο καλείται να παράσχει ερμηνευτικές διευκρινίσεις σχετικά με το εάν ο κανονισμός (ΕΚ) 1346/2000 περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας² επιτρέπει εθνική νομοθετική ρύθμιση η οποία προβλέπει την έκπτωση από το δικαίωμα επιδιώξεως ή την αναστολή της αναγκαστικής εκτελέσεως απαιτήσεως που δεν αναγγέλθηκε. Το Δικαστήριο καλείται επίσης να διαπιστώσει εάν ο φορολογικός χαρακτήρας της επίμαχης απαιτήσεως ασκεί οποιαδήποτε επιρροή στη σχετική εκτίμηση. Τα ως άνω ερωτήματα εγείρουν το συνακόλουθο ζήτημα του κατά πόσον το εθνικό δίκαιο το οποίο έχει εφαρμογή στη διαδικασία αφερεγγυότητας που κινήθηκε σε ένα κράτος μέλος πρέπει επίσης να διέπει τις συνέπειες της ενάρξεως αυτής της διαδικασίας σε διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως στρεφόμενης κατά του ίδιου οφειλέτη σε άλλο κράτος μέλος.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (ΕΕ 2000, L 160, σ. 1).

II – Νομοθετικό πλαίσιο

A — Δίκαιο της Ένωσης

3. Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1346/2000, «[α]ρμόδια για την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το κέντρο των κυρίων συμφερόντων του οφειλέτη. Για τις εταιρείες και τα νομικά πρόσωπα τεκμαίρεται, μέχρις αποδείξεως του εναντίου, ότι κέντρο των κυρίων συμφερόντων είναι ο τόπος της καταστατικής έδρας».

4. Το άρθρο 4 του κανονισμού 1346/2000 θεσπίζει κανόνες ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο. Κατά γενικό κανόνα, το άρθρο 4, παράγραφος 1, ορίζει ότι «[ε]άν ο παρών κανονισμός δεν ορίζει άλλως, δίκαιο εφαρμοστέο στη διαδικασία αφερεγγυότητας και στα αποτελέσματά της είναι το δίκαιο του κράτους μέλους έναρξης της διαδικασίας, κατωτέρω καλουμένου “κράτος έναρξης”».

5. Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 1346/2000, το δίκαιο του κράτους ενάρξεως της διαδικασίας, το οποίο στην αιτιολογική σκέψη 23 του κανονισμού αναφέρεται ως *lex concursus* (δίκαιο της καταγωγής), «[...] ρυθμίζει τις προϋποθέσεις έναρξης, τη διεξαγωγή και την περάτωση της διαδικασίας αφερεγγυότητας». Η εν λόγω διάταξη παραθέτει και έναν μη εξαντλητικό κατάλογο ζητημάτων που διέπει το *lex concursus*, στα οποία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, στο στοιχείο ε' «[τ]α αποτελέσματα της διαδικασίας αφερεγγυότητας επί των ατομικών δώξεων εκ μέρους πιστωτών, εκτός αν υφίσταται εκκρεμοδικία» και στο στοιχείο ια' «[τ]α δικαιώματα των πιστωτών μετά την περάτωση της διαδικασίας αφερεγγυότητας».

6. Το άρθρο 15 του κανονισμού 1346/2000 ορίζει ότι «[τ]α αποτελέσματα της διαδικασίας αφερεγγυότητας επί εκκρεμούς δίκης με αντικείμενο πράγμα ή δικαίωμα της πτωχευτικής περιουσίας, διέπονται αποκλειστικά από το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο υφίσταται η εκκρεμοδικία».

7. Το άρθρο 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 1346/2000 προβλέπει ότι, κατ' αρχήν, «[ο] πιστωτής ο οποίος, μετά την έναρξη διαδικασίας [...], ικανοποίησε καθ' οιονδήποτε τρόπο, και δη μέσω αναγκαστικής εκτελέσεως, εν όλω ή εν μέρει την απαίτησή του με περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη ευρισκόμενα σε άλλο κράτος μέλος, οφείλει να αποδώσει [ό, τι] έλαβε στο σύνδικο, [...]».

8. Τέλος, το άρθρο 39 του κανονισμού 1346/2000 αναγνωρίζει το δικαίωμα που απολαύουν «[ο]ι πιστωτές οι έχοντες συνήθη διαμονή ή κατοικία ή έδρα σε κράτος μέλος άλλο από το κράτος έναρξης, συμπεριλαμβανομένων των φορολογικών αρχών και των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης των κρατών μελών, [...] να αναγγέλλουν εγγράφως τις απαιτήσεις τους, στο πλαίσιο της διαδικασίας αφερεγγυότητας».

B — Εθνική νομοθεσία

9. Το άρθρο 20, παράγραφος 3, του ουγγρικού νόμου περί της διαδικασίας πτωχεύσεως και εκκαθαρίσεως, ήτοι του νόμου XLIX του 1991, προβλέπει ότι πιστωτές οι οποίοι δεν τήρησαν την προθεσμία αναγγελίας των απαιτήσεών τους σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 2, του ίδιου νόμου δεν έχουν δικαίωμα να μετάσχουν στον πτωχευτικό συμβιβασμό που συνάπτεται μεταξύ του οφειλέτη και των πιστωτών κατά την περάτωση της διαδικασίας αφερεγγυότητας. Τούτο, ουσιαστικά, σημαίνει ότι πιστωτές οι οποίοι δεν ανήγγειλαν νομίμως τις απαιτήσεις τους δεν δύνανται, κατ' αρχήν, να επιδιώξουν πλέον την ικανοποίησή τους έναντι του οφειλέτη.

III – Πραγματικά περιστατικά, διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και προδικαστικά ερωτήματα

10. Η ENEFI Energiahatekonysagi Nyrt (εκκαλούσα της κύριας δίκης, στο εξής: εκκαλούσα) είναι εταιρία η οποία έχει την καταστατική της έδρα στην Ουγγαρία και διατηρεί μια εγκατάσταση στη Ρουμανία.

11. Στις 13 Δεκεμβρίου 2012, κινήθηκε, στην Ουγγαρία, διαδικασία αφερεγγυότητας κατά της εκκαλούσας.

12. Στις 7 Ιανουαρίου 2013, η Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Brașov (γενική περιφερειακή διεύθυνση δημοσίων οικονομικών του Brașov) (εφεσίβλητη της κύριας δίκης, στο εξής: εφεσίβλητη) ενημερώθηκε σχετικά με την έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας στην Ουγγαρία και με τη δυνατότητα αναγγελίας των απαιτήσεων της κατά της εκκαλούσας στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας.

13. Τον Ιανουάριο του 2013, η εφεσίβλητη επιχείρησε να αναγγείλει στη διαδικασία αφερεγγυότητας δύο απαιτήσεις της κατά της εκκαλούσας (στο εξής: αρχικές απαιτήσεις). Όμως, αφενός, δεν τήρησε την προβλεπόμενη προθεσμία και, αφετέρου, δεν κατέβαλε το σχετικό τέλος. Ως εκ τούτου, όπως σημείωσε ο σύνδικος στις 2 Μαΐου 2013, οι συγκεκριμένες απαιτήσεις θεωρήθηκε ότι δεν αναγγέλθηκαν νομίμως και δεν ελήφθησαν υπόψη στη διαδικασία αφερεγγυότητας.

14. Στο χρονικό διάστημα μεταξύ της 5ης και της 25ης Ιουνίου 2013, και ενώ η διαδικασία αφερεγγυότητας ήταν ακόμη εν εξελίξει, η εφεσίβλητη διεξήγαγε φορολογικό έλεγχο στις εγκαταστάσεις της εκκαλούσας στη Ρουμανία. Στις 25 Ιουνίου 2013, η εφεσίβλητη εξέδωσε πράξη καταλογισμού φόρου σχετικά με τις πρόσθετες φορολογικές υποχρεώσεις της εκκαλούσας ως προς τον ΦΠΑ (στο εξής: πράξη καταλογισμού που εκδόθηκε μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας). Στη διαδικασία αφερεγγυότητας, η εφεσίβλητη δεν ανήγγειλε καμία απαίτηση απορρέουσα από την πράξη καταλογισμού που εκδόθηκε μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας. Αντ' αυτού, κίνησε στη Ρουμανία διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως βάσει της πράξεως καταλογισμού που εκδόθηκε μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας.

15. Αρχικώς, η εκκαλούσα δεν αμφισβήτησε το κύρος της πράξεως καταλογισμού που εκδόθηκε μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας. Κατά συνέπεια, στις 7 Αυγούστου 2013 οι ρουμανικές αρχές εξέδωσαν εκτελεστό τίτλο κατά της εκκαλούσας.

16. Η διαδικασία αφερεγγυότητας στην Ουγγαρία περατώθηκε στις 7 Σεπτεμβρίου 2013.

17. Στις 3 Σεπτεμβρίου 2013, η εκκαλούσα άσκησε, στη Ρουμανία, ανακοπή κατά του ως άνω εκτελεστού τίτλου. Η εκκαλούσα υποστηρίζει ότι δεν υποχρεούται να καταβάλει το ποσό που της καταλογίζεται με τον τίτλο αυτό και θεωρεί ότι η επιδίωξη ικανοποίησης αυτής της απαίτησεως μέσω αναγκαστικής εκτελέσεως είναι παράνομη. Υπογραμμίζει ότι όταν διενεργήθηκε ο φορολογικός έλεγχος βάσει του οποίου εκδόθηκε η πράξη καταλογισμού, είχε ήδη κινηθεί εις βάρος της διαδικασία αφερεγγυότητας στην Ουγγαρία. Ως εκ τούτου, προκειμένου η εφεσίβλητη να επιδιώξει την ικανοποίηση των απαιτήσεων της από την οικεία πράξη καταλογισμού, θα έπρεπε να τις είχε αναγγείλει στη διαδικασία αφερεγγυότητας. Η εκκαλούσα σημειώνει ότι, σύμφωνα με τον κανονισμό 1346/2000, το δίκαιο που διέπει τη διαδικασία αφερεγγυότητας είναι το ουγγρικό και, κατά το δίκαιο αυτό, απαιτήσεις οι οποίες δεν αναγγέλθηκαν νομίμως στη διαδικασία αφερεγγυότητας δεν μπορούν να ικανοποιηθούν. Επομένως, κατά την εκκαλούσα, η εφεσίβλητη έχει πλέον απολέσει το δικαίωμα προς ικανοποίηση των απαιτήσεων της από την πράξη καταλογισμού που εκδόθηκε μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας.

18. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Tribunalul Mureș Secția Civilă (πολιτικό τμήμα του περιφερειακού δικαστηρίου του Mureș) ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Μήπως κατά την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 2, στοιχεία στ' και ια', του κανονισμού (ΕΚ) 1346/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας, μπορούν τα αποτελέσματα της διαδικασίας αφερεγγυότητας, τα οποία διέπονται από το δίκαιο του κράτους ενάρξεως της διαδικασίας αφερεγγυότητας, να περιλάβουν την έκπτωση πιστωτή, ο οποίος δεν έλαβε μέρος στη διαδικασία αφερεγγυότητας, από το δικαίωμα επιδίωξης της απαιτήσεώς του σε άλλο κράτος μέλος ή την αναστολή της αναγκαστικής εκτελέσεως της εν λόγω απαιτήσεως σε αυτό το άλλο κράτος μέλος;
- 2) Ασκή επιρροή το γεγονός ότι η απαίτηση η οποία επιδιώκεται μέσω αναγκαστικής εκτελέσεως σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο της ενάρξεως της διαδικασίας είναι φορολογική απαίτηση;»

19. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Ουγγρική και η Ολλανδική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η οποία διεξήχθη στις 14 Απριλίου 2016, ανέπτυξαν τις προφορικές τους παρατηρήσεις η Ουγγρική Κυβέρνηση και η Επιτροπή.

IV – Ανάλυση

20. Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, ουσιαστικά, να αποσαφηνιστεί το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1346/2000. Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα αφορά τα αποτελέσματα του κανονισμού 1346/2000, εφόσον επιβεβαιωθεί ότι ο κανονισμός αυτός έχει, όντως, εφαρμογή σε απαιτήσεις φορολογικού χαρακτήρα.

21. Από λογικής απόψεως, το ζήτημα σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού 1346/2000 προηγείται της συζητήσεως ως προς τα αποτελέσματά του. Κατά συνέπεια, θα ξεκινήσω την ανάλυσή μου απαντώντας αρχικώς στο δεύτερο ερώτημα, ήτοι στο κατά πόσον ο φορολογικός χαρακτήρας της πράξεως καταλογισμού που εκδόθηκε μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας ασκεί οποιαδήποτε επιρροή στη δυνατότητα εφαρμογής του κανονισμού 1346/2000 (Α). Εν συνέχεια, θα εξετάσω εάν ο κανονισμός 1346/2000 επιτρέπει εθνική νομοθετική ρύθμιση η οποία προβλέπει είτε την έκπτωση από το δικαίωμα επιδίωξης απαιτήσεων που δεν έχουν αναγγελθεί νομίμως στη διαδικασία αφερεγγυότητας είτε την αναστολή της αναγκαστικής εκτελέσεως αυτών των απαιτήσεων σε άλλο κράτος μέλος (Β).

A — Ερώτημα 2

22. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί ερμηνευτικές διευκρινίσεις ως προς το κατά πόσον ο ειδικός χαρακτήρας της απαιτήσεως που στηρίζεται στην πράξη καταλογισμού φόρου η οποία εκδόθηκε μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας ασκεί επιρροή στον έλεγχο της δυνατότητας εφαρμογής του κανονισμού 1346/2000.

23. Το αιτούν δικαστήριο χρησιμοποιεί τον όρο «φορολογική απαίτηση» προκειμένου να περιγράψει τις φορολογικές υποχρεώσεις που υπέχει η εκκαλούσα βάσει του ρουμανικού δικαίου. Επομένως, κατά τα φαινόμενα, ο όρος «φορολογική» σημαίνει, κατ' ουσία, «φορολογικού χαρακτήρα». Το αιτούν δικαστήριο φαίνεται επίσης να δέχεται ότι μια φορολογική απαίτηση πρέπει να τυγχάνει διαφορετικής μεταχειρίσεως διότι η εφεσίβλητη είναι φορολογική αρχή.

24. Δεν συμμερίζομαι αυτή την άποψη, με την οποία άλλωστε διαφωνούν τόσο η Ουγγρική και η Ολλανδική Κυβέρνηση όσο και η Επιτροπή.

25. Από το γράμμα του κανονισμού 1346/2000 καθίσταται απολύτως σαφές ότι ο κανονισμός εφαρμόζεται αδιακρίτως τόσο στους ιδιωτικού όσο και στους δημοσίου δικαίου πιστωτές. Το άρθρο 39 αναγνωρίζει το δικαίωμα του οποίου απολαύουν «[ο]ι πιστωτές οι έχοντες συνήθη διαμονή ή κατοικία ή έδρα σε κράτος μέλος άλλο από το κράτος έναρξης, συμπεριλαμβανομένων των φορολογικών αρχών και των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης των κρατών μελών, [...] να αναγγέλλουν εγγράφως τις απαιτήσεις τους, στο πλαίσιο της διαδικασίας αφερεγγυότητας»³. Τούτο επαναλαμβάνεται και στην αιτιολογική σκέψη 21 του κανονισμού⁴.

26. Εξάλλου, από πλευράς πραγματικών περιστατικών, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η εφεσίβλητη προσπάθησε να ενεργήσει (όσον αφορά τις αρχικές της απαιτήσεις) και θα μπορούσε να ενεργήσει (όσον αφορά την πράξη καταλογισμού που εκδόθηκε μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας) ως πιστωτής κατά τη συνήθη του όρου έννοια, ήτοι, ως έχουσα δική της [αυτοτελή] απαίτηση κατά του αφερεγγυού οφειλέτη⁵.

27. Ως εκ τούτου, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα ότι το γεγονός ότι η διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως η οποία λαμβάνει χώρα σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο όπου κινήθηκε η διαδικασία αφερεγγυότητας αφορά φορολογική απαίτηση ουδεμία επιρροή ασκεί ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής του κανονισμού 1346/2000 επί της εν λόγω διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως.

28. Για λόγους σαφήνειας, επιβάλλεται να τονισθεί ότι η ουδετερότητα του κανονισμού 1346/2000 ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής του επί απαιτήσεων πιστωτών τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημοσίου δικαίου δεν επηρεάζει τα δικαιώματα προτιμήσεως των οποίων, ενδεχομένως, απολαύουν ορισμένες από αυτές τις κατηγορίες πιστωτών στη διαδικασία αφερεγγυότητας βάσει της εθνικής τους νομοθεσίας. Η δυνατότητα εφαρμογής του κανονισμού 1346/2000, αφενός, και τα ουσιαστικά δικαιώματα που απορρέουν από διαφορετικές εθνικές έννομες τάξεις, αφετέρου, αποτελούν δύο ξεχωριστά μεταξύ τους ζητήματα. Η υπό κρίση υπόθεση αφορά την πρώτη περίπτωση και όχι τη δεύτερη.

B — Ερώτημα 1

29. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά εάν ο κανονισμός 1346/2000 επιτρέπει εθνική νομοθετική ρύθμιση η οποία προβλέπει είτε την έκπτωση από το δικαίωμα επιδίωξης απαιτήσεων που δεν αναγγέλλθηκαν νομίμως στη διαδικασία αφερεγγυότητας είτε την αναστολή της διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως αυτών των απαιτήσεων σε άλλο κράτος μέλος. Θα εξετάσω αρχικώς τα ζητήματα της έκπτώσεως από το δικαίωμα επιδίωξης και της αναστολής (i). Ακολούθως, θα εξετάσω κατά πόσον το ουγγρικό δίκαιο, ως *lex concursus*, διέπει τα αποτελέσματα τα οποία έχει η διαδικασία αφερεγγυότητας επί της αναγκαστικής εκτελέσεως που λαμβάνει χώρα στη Ρουμανία (ii).

3 — Η υπογράμμιση δική μου.

4 — «Κάθε πιστωτής, όπου και αν κατοικεί στην Κοινότητα, θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να αναγγείλει τις απαιτήσεις του σε κάθε διαδικασία αφερεγγυότητας που διεξάγεται στην Κοινότητα και αφορά τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη. Αυτό θα πρέπει να ισχύει επίσης για τις φορολογικές αρχές και για τους οργανισμούς κοινωνικών ασφαλίσεων». Η υπογράμμιση δική μου. Βλ., κατ' αναλογία, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar στην υπόθεση Mulhaupt (C-195/15, EU:C:2016:369), όπου επιβεβαιώνεται, στα σημεία 60 έως 73, ότι το άρθρο 5 του κανονισμού 1346/2000 μπορεί να τύχει εφαρμογής σε περιπτώσεις δημοσίου δικαίου (φορολογικής φύσεως) εμπράγματων δικαιωμάτων, και υποστηρίζεται εν γένει η άποψη ότι κανένα στοιχείο του κανονισμού αυτού δεν συνηγορεί υπέρ της διακρίσεως μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου αξιώσεων, στο συγκεκριμένο πλαίσιο.

5 — Απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2011, Zaza Retail (C-112/10, EU:C:2011:743, σκέψεις 31 έως 34). Στην πραγματικότητα, με την απόφαση εκείνη το Δικαστήριο διέκρινε ορισμένες περιπτώσεις όπου η δημόσια αρχή, κατ' εξαίρεση, δεν αποτελεί «πιστωτή» κατά την έννοια του κανονισμού 1346/2000 (ενώ αντιθέτως, υπό φυσιολογικές συνθήκες, αποτελεί πιστωτή). Στην απόφαση Zaza Retail (C-112/10, EU:C:2011:743), το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η βελγική εισαγγελική αρχή δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί ως πιστωτής που νομιμοποιείται να ζητήσει την έναρξη τοπικής διαδικασίας αφερεγγυότητας βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 4, στοιχείο β', του κανονισμού 1346/2000, διότι, στην υπόθεση εκείνη, η αρχή αυτή δεν εμπλεκόταν ούτε ως πιστωτής ούτε επ' ονόματι ή για λογαριασμό των πιστωτών.

ι) Έκπτωση από το δικαίωμα επιδίωξης και αναστολή της διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως απαιτήσεων που δεν αναγγέλθηκαν νομίμως

30. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι στην υπό κρίση υπόθεση το ουγγρικό δίκαιο, ως *lex concursus*, δεν επιτρέπεται να προβλέπει την έκπτωση από το δικαίωμα επιδίωξης απαιτήσεως σε άλλο κράτος μέλος. Κατά την άποψή του, τούτο δεν συνάδει με την αναγνώριση της δυνατότητας να κινούνται και δευτερεύουσες διαδικασίες⁶. Επιπλέον, επιτρέπει στον οφειλέτη να αποφύγει τις φορολογικές υποχρεώσεις που υπέχει από την εθνική του νομοθεσία.

31. Επιβάλλεται να υπογραμμισθεί ότι το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1346/2000 περιορίζεται κυρίως σε κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου⁷. Ο κανονισμός αυτός περιέχει λίγους μόνον ενιαίους κανόνες. Αυτοί οι ενιαίοι κανόνες δεν ρυθμίζουν τις συνέπειες που έχει η παράλειψη αναγγελίας μιας απαιτήσεως στο πλαίσιο διαδικασίας αφερεγγυότητας.

32. Εντός αυτού του νομοθετικού πλαισίου, επαφίεται στα κράτη μέλη να προβλέπουν ποιοι είναι οι εφαρμοστέοι κανόνες που διέπουν τις συνέπειες της παραλείψεως αναγγελίας μιας απαιτήσεως στο πλαίσιο διαδικασίας αφερεγγυότητας, υπό τη διττή επιφύλαξη των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας⁸. Θα εξετάσω ευθύς αμέσως τις δύο αυτές αρχές.

33. Η αρχή της *ισοδυναμίας* έχει την έννοια ότι οι διατάξεις του εθνικού δικαίου οι οποίες ρυθμίζουν τη συμμετοχή αλλοδαπών πιστωτών στη διαδικασία αφερεγγυότητας που κινήθηκε στην Ουγγαρία δεν πρέπει να επιφυλάσσουν σε αυτούς τους πιστωτές λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση σε σχέση με τις ισχύουσες προϋποθέσεις συμμετοχής για τους ημεδαπούς πιστωτές.

34. Κατά το άρθρο 20, παράγραφος 3, του νόμου XLIX του 1991, η έκπτωση από το δικαίωμα επιδίωξης μιας απαιτήσεως επέρχεται λόγω παραλείψεως εμπρόθεσμης αναγγελίας της εν λόγω απαιτήσεως. Υπ' αυτήν την έννοια, δεν έχει καμία σημασία εάν η οικεία απαίτηση προβλήθηκε από ημεδαπό ή αλλοδαπό πιστωτή.

35. Εξάλλου, από κανένα σημείο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως δεν συνάγεται ότι πιστωτές οι οποίοι ευρίσκονται σε κράτος μέλος διαφορετικό από την Ουγγαρία υπόκεινται σε λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση σε σχέση με τους ημεδαπούς πιστωτές ως προς την αναγγελία των απαιτήσεών τους σε διαδικασία αφερεγγυότητας που κινήθηκε στην Ουγγαρία ή κατά τη συμμετοχή τους σε μια τέτοια διαδικασία.

36. Πράγματι, σε πρακτικό επίπεδο, οι αλλοδαποί πιστωτές είναι, κατά κανόνα, αναγκασμένοι να υπερβούν αντιξοότητες οι οποίες οφείλονται στη γεωγραφική απόσταση και στις γλωσσικές και νομικές διαφορές μεταξύ του κράτους μέλους όπου κινήθηκε η διαδικασία αφερεγγυότητας και του κράτους μέλους όπου έχουν την έδρα τους. Ωστόσο, τούτο αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό των διασυνοριακών διαδικασιών αφερεγγυότητας, παρόμοιο με τις δυσκολίες τις οποίες ενδέχεται να αντιμετωπίσουν οι διάδικοι στο πλαίσιο οποιασδήποτε ένδικης διαδικασίας διασυνοριακού χαρακτήρα.

6 — Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 12, το άρθρο 3, παράγραφος 2, και το άρθρο 27 του κανονισμού 1346/2000, δευτερεύουσες διαδικασίες μπορούν να κινήθούν σε κράτος μέλος στο οποίο ο οφειλέτης έχει εγκατάσταση. Η δευτερεύουσα διαδικασία εξελίσσεται παράλληλα με την κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας που έχει κινήσει στο κράτος μέλος όπου βρίσκεται το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη. Ως εκ τούτου, η δευτερεύουσα διαδικασία αποτελεί εξαίρεση στην αρχή της καθολικότητας των αποτελεσμάτων που παράγει η κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας. Ως τέτοια, η δευτερεύουσα διαδικασία συνιστά μόνο διαδικασία εκκαθάρισεως, τα αποτελέσματα της οποίας περιορίζονται στα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη που βρίσκονται στο κράτος μέλος στο οποίο κινήθηκε η εν λόγω διαδικασία. Βλ., επίσης, απόφαση της 11ης Ιουνίου 2015, *Comité d'entreprise de Nortel Networks* κ.λπ. (C-649/13, EU:C:2015:384, σκέψεις 36 και 48 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

7 — Απόφαση της 11ης Ιουνίου 2015, *Comité d'entreprise de Nortel Networks* κ.λπ. (C-649/13, EU:C:2015:384, σκέψη 49): προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση *van Buggenhout* και *van de Mierop* (C-251/12, EU:C:2013:295, σημείο 15).

8 — Στο πλαίσιο του κανονισμού 1346/2000, βλ. απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2015, *Nike European Operations Netherlands* (C-310/14, EU:C:2015:690, σκέψη 28 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

37. Μάλιστα, ο κανονισμός 1346/2000 επιχειρεί να δώσει λύση σε τέτοια προβλήματα καθόσον επιβάλλει την υποχρέωση να ενημερώνονται οι αλλοδαποί πιστωτές σχετικά με την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας σε άλλο κράτος μέλος (όπως προβλέπει το άρθρο 40), ενισχύοντας, κατά τον τρόπο αυτόν, τη συνολική αποτελεσματικότητα της διαδικασίας αφερεγγυότητας.

38. Τέλος, από τα πραγματικά περιστατικά της υπό εξέταση υποθέσεως προκύπτει ότι η εφεσίβλητη είχε ενημερωθεί δεόντως για τη διαδικασία αφερεγγυότητας και τις προθεσμίες που ίσχυαν ως προς την αναγγελία ενδεχομένων απαιτήσεων της. Τούτο εξάλλου αποδεικνύεται και από την απόπειρα της εφεσίβλητης να αναγγείλει τις αρχικές απαιτήσεις της.

39. Η αρχή της *αποτελεσματικότητας* επιτάσσει να μην καθιστούν τα κράτη μέλη πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που προβλέπονται από το δίκαιο της Ένωσης.

40. Αν η αρχή της αποτελεσματικότητας εξεταστεί ανεξάρτητα από αυτήν της ισοδυναμίας, και προκειμένου κατά την εφαρμογή της να τηρείται παράλληλα η κατ' αρχήν διαδικαστική αυτονομία των κρατών μελών, τότε η αρχή αυτή αφορά κανονικά δύο μόνον περιπτώσεις: πρώτον, πραγματική αδυναμία και δεύτερον, σε τέτοιον βαθμό αναποτελεσματικότητα ως προς την εξασφάλιση των δικαιωμάτων που στηρίζονται στο δίκαιο της Ένωσης, ώστε να στοιχειοθετείται προσβολή του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για αυτή τη δεύτερη κατηγορία, ο πήχυς τίθεται σχετικά ψηλά.

41. Το Δικαστήριο έχει ήδη επισημάνει ότι ο καθορισμός αποκλειστικής προθεσμίας για την αναγγελία απαιτήσεως κατά τη διαδικασία αφερεγγυότητας δεν είναι *per se* ασύμβατος προς την αρχή της αποτελεσματικότητας. Ο καθορισμός εύλογων αποκλειστικών προθεσμιών είναι σύμφωνος με την αρχή της αποτελεσματικότητας και συνιστά, στην πράξη, έκφανση της αρχής της ασφάλειας δικαίου⁹.

42. Όπως προαναφέρθηκε, στην εφεσίβλητη είχε κοινοποιηθεί η έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας στην Ουγγαρία. Επιπλέον, ήταν επίσης ενήμερη ως προς την αποκλειστική προθεσμία εντός της οποίας είχε τη δυνατότητα να αναγγείλει ενδεχόμενες απαιτήσεις της, όπως τη στηριζόμενη στην πράξη καταλογισμού φόρου που εκδόθηκε μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας.

43. Υπενθυμίζεται ότι στην απόφαση περί παραπομπής δεν περιλαμβάνεται κανένα στοιχείο από το οποίο να συνάγεται ότι η εφεσίβλητη αντιμετώπισε ιδιαίτερες δυσκολίες, με συνέπεια να καταστεί πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερής (υπό την έννοια που περιγράφηκε ανωτέρω) είτε η αναγγελία της απαιτήσεώς της δυνάμει της πράξεως καταλογισμού φόρου που εκδόθηκε μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας είτε η συμμετοχή της στη διαδικασία αφερεγγυότητας που είχε κινηθεί στην Ουγγαρία.

44. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω παρατηρήσεων, το πρώτο ενδιάμεσο συμπέρασμά μου είναι ότι ο κανονισμός 1346/2000 δεν απαγορεύει διάταξη του εθνικού δικαίου, όπως το άρθρο 20, παράγραφος 3, του νόμου XLIX του 1991, κατά την οποία απαιτήσεις που δεν αναγγέλθηκαν νομίμως στο πλαίσιο της διαδικασίας αφερεγγυότητας δεν μπορούν πλέον να ικανοποιηθούν.

45. Επιπλέον, η διατύπωση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος δεν αναφέρεται μόνο στην *έκπτωση από το δικαίωμα ικανοποίησης* απαιτήσεων που δεν έχουν αναγγελθεί νομίμως, αλλά και στην *αναστολή* της αναγκαστικής εκτελέσεως αυτών των απαιτήσεων σε άλλο κράτος μέλος. Όμως, οι ουγγρικές νομοθετικές ρυθμίσεις που παρατίθενται στην απόφαση περί παραπομπής προβλέπουν

9 — Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2003, Pflücke (C-125/01, EU:C:2003:477, σκέψεις 35 και 36 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

μόνον την έκπτωση από το δικαίωμα επιδίωξης απαιτήσεων που δεν αναγγέλθηκαν. Το αιτούν δικαστήριο δεν παρέχει κανένα πληροφοριακό στοιχείο σχετικά με συγκεκριμένες διατάξεις του ουγγρικού δικαίου οι οποίες να προβλέπουν την αναστολή της διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως απαιτήσεων που δεν αναγγέλθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας αφερεγγυότητας.

46. Σε κάθε περίπτωση, με γνώμονα το πνεύμα συνεργασίας που πρέπει να διαπνέει τη διαδικασία εκδόσεως προδικαστικών αποφάσεων και προκειμένου να παρασχεθεί στο εθνικό δικαστήριο μια πλήρης και χρήσιμη απάντηση, κρίνεται σκόπιμο να προστεθούν τα ακόλουθα. Όπως έχω ήδη επισημάνει, κατά την άποψή μου, ο κανονισμός 1346/2000 επιτρέπει την ύπαρξη ενός κανόνα του *lex concursus* ο οποίος παράγει ιδιαιτέρως σημαντικές έννομες συνέπειες: την έκπτωση από το δικαίωμα επιδίωξης απαιτήσεων που δεν έχουν αναγγελθεί νομίμως. Στον βαθμό που επιτρέπεται η επέλευση ενός τόσο σημαντικού αποτελέσματος, τότε, κατά μείζονα λόγο, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο κανονισμός αυτός επιτρέπει και την ύπαρξη ενός κανόνα του *lex concursus* ο οποίος προβλέπει απλώς την αναστολή της διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως και θα έχει, κατά πάσα πιθανότητα, λιγότερο σημαντικές συνέπειες για τους διαδίκους σε σχέση με την πλήρη αποστέρηση του οικείου δικαιώματος.

47. Ως εκ τούτου, το δεύτερο ενδιάμεσο συμπέρασμα στο οποίο καταλήγω είναι ότι ο κανονισμός 1346/2000 δεν απαγορεύει την ύπαρξη διατάξεως του *lex concursus* περί αναστολής της αναγκαστικής εκτελέσεως απαιτήσεων που δεν αναγγέλθηκαν νομίμως στη διαδικασία αφερεγγυότητας, στην περίπτωση που το κράτος μέλος στο οποίο λαμβάνει χώρα η διαδικασία της αναγκαστικής εκτελέσεως είναι διαφορετικό από εκείνο στο οποίο έχει κινηθεί η διαδικασία αφερεγγυότητας.

ii) Δίκαιο το οποίο διέπει τα αποτελέσματα της διαδικασίας αφερεγγυότητας επί αναγκαστικής εκτελέσεως που λαμβάνει χώρα σε άλλο κράτος μέλος

48. Το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, στοιχεία στ' και ια', του κανονισμού 1346/2000 έχουν την έννοια ότι το ουγγρικό δίκαιο, ως *lex concursus*, πρέπει να διέπει και τα αποτελέσματα που έχει κινηθείσα στην Ουγγαρία διαδικασία αφερεγγυότητας επί της διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως η οποία εκκρεμεί ενώπιόν του ή εάν αυτά τα αποτελέσματα ρυθμίζονται από το ρουμανικό δίκαιο.

49. Για να αποσαφηνισθεί το συγκεκριμένο ζήτημα, θα εξετάσω τα στοιχεία που καθορίζουν το εφαρμοστέο δίκαιο στην υπό κρίση υπόθεση.

50. Πρώτον, δεν αμφισβητείται ότι η διαδικασία αφερεγγυότητας στην Ουγγαρία είναι η κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1346/2000. Όπως ορίζει το άρθρο 16, παράγραφος 1, και επιβεβαιώνεται από την αιτιολογική σκέψη 22 του ως άνω κανονισμού, τα αποτελέσματα που παράγει αυτή η διαδικασία αναγνωρίζονται, κατ' αρχήν, στο έδαφος όλων των άλλων κρατών μελών¹⁰.

51. Δεύτερον, από την απόφαση περί παραπομπής συνάγεται ότι στη Ρουμανία δεν κινήθηκε δευτερεύουσα διαδικασία.

10 — Υπό την επιφύλαξη περιορισμένων εξαιρέσεων που προβλέπονται από τα άρθρα 25, παράγραφος 3, και 26 του κανονισμού 1346/2000.

52. Επομένως, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1346/2000, *lex concursus*, εν προκειμένω, είναι το ουγγρικό δίκαιο. Τόσο από αυτή τη διάταξη όσο και από την αιτιολογική σκέψη 22 του ίδιου κανονισμού προκύπτει ότι το ουγγρικό δίκαιο είναι αυτό που ρυθμίζει τις προϋποθέσεις ενάρξεως, διεξαγωγής και περατώσεως της διαδικασίας αφερεγγυότητας, συμπεριλαμβανομένων, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο ια', και των δικαιωμάτων των πιστωτών μετά την περάτωση της διαδικασίας αφερεγγυότητας. Τούτο αποτελεί έκφραση της αρχής της καθολικής ισχύος της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας¹¹.

53. Ωστόσο, η αρχή αυτή έχει ορισμένες εξαιρέσεις. Ως προς αυτές τις εξαιρέσεις, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στο άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1346/2000, το οποίο ορίζει ότι το δίκαιο του κράτους ενάρξεως της διαδικασίας διέπει «[τ]α αποτελέσματα της διαδικασίας αφερεγγυότητας επί των ατομικών διώξεων εκ μέρους πιστωτών, εκτός αν υφίσταται εκκρεμοδικία».

54. Το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1346/2000 πρέπει να ερμηνεύεται σε συνδυασμό με το άρθρο 15 του ίδιου κανονισμού, κατά το οποίο «[τ]α αποτελέσματα της διαδικασίας αφερεγγυότητας επί εκκρεμούς δίκης με αντικείμενο πράγμα ή δικαίωμα της πτωχευτικής περιουσίας, διέπονται αποκλειστικά από το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο υφίσταται η εκκρεμοδικία».

55. Έτσι, κατά την ερμηνεία που δίνει το αιτούν δικαστήριο, εάν θεωρηθεί ότι η διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως που εκκρεμεί στη Ρουμανία συνιστά «εκκρεμοδικία» κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων, τότε, στην υπό κρίση υπόθεση, εφαρμοστέο δίκαιο είναι το ρουμανικό και όχι το ουγγρικό. Συνεπώς, τα αποτελέσματα που παράγει η ουγγρική διαδικασία αφερεγγυότητας στην αναγκαστική εκτέλεση θα πρέπει να διέπονται από το ρουμανικό δίκαιο.

56. Το άρθρο 15 του κανονισμού 1346/2000 μπορεί να τύχει εφαρμογής μόνον εάν συντρέχουν σωρευτικώς δύο προϋποθέσεις: πρώτον, πρέπει να υφίσταται «δίκη». Δεύτερον, η δίκη αυτή πρέπει να είναι «εκκρεμής» κατά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας.

57. Από τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως καθίσταται σαφές ότι η διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως στη Ρουμανία δεν ήταν εκκρεμής κατά την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας στην Ουγγαρία: η διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως στη Ρουμανία κινήθηκε στις 7 Αυγούστου 2013, βάσει της πράξεως καταλογισμού που εκδόθηκε στις 25 Ιουνίου 2013. Η πράξη αυτή εκδόθηκε κατόπιν φορολογικού ελέγχου ο οποίος διενεργήθηκε στο χρονικό διάστημα μεταξύ της 5ης και της 25ης Ιουνίου 2013. Η διαδικασία αφερεγγυότητας στην Ουγγαρία είχε κινηθεί τον Δεκέμβριο του 2012, ήτοι αρκετούς μήνες πριν συμβεί οποιοδήποτε από τα ανωτέρω γεγονότα.

58. Αυτό και μόνον αρκεί για να γίνει δεκτό ότι η διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως στην υπό κρίση υπόθεση δεν εμπίπτει στην εξαίρεση που προβλέπεται από το άρθρο 15, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1346/2000.

59. Ωστόσο, χάριν πληρότητας και λαμβανομένης υπόψη της σημασίας του εξεταζόμενου ζητήματος, επιβάλλεται να γίνουν ορισμένες παρατηρήσεις αναφορικά με τη δεύτερη προϋπόθεση, δηλαδή τον όρο «δίκη» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο στ', και στο άρθρο 15 του κανονισμού 1346/2000. Ειδικότερα, πρέπει ο όρος «δίκη» να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι καλύπτει μόνον τις «επί της ουσίας διαδικασίες» ή/και τα «επιμέρους μέτρα αναγκαστικής εκτελέσεως»¹²;

11 — Βλ., υπ' αυτήν την έννοια, αποφάσεις της 21ης Ιανουαρίου 2010, *MG Probud Gdynia* (C-444/07, EU:C:2010:24, σκέψεις 22 έως 25), και της 22ας Νοεμβρίου 2012, *Bank Handlowy και Adamiak* (C-116/11, EU:C:2012:739, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

12 — Με τον όρο «επί της ουσίας» εννοώ τις ένδικες διαδικασίες καταψηφιστικού (ή αναγνωριστικού) χαρακτήρα, αντικείμενο των οποίων είναι η διαπίστωση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των διαδίκων. Αυτού του είδους οι διαδικασίες χαρακτηρίζονται ως «επί της ουσίας», σύμφωνα με την ορολογία που χρησιμοποίησε και το Δικαστήριο στην απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2013, *LBI* (C-85/12, EU:C:2013:697, σκέψη 54). Οι επί της ουσίας διαδικασίες διακρίνονται από τις διαδικασίες αναγκαστικής εκτελέσεως, καθόσον οι δεύτερες λαμβάνουν χώρα σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο και συνίστανται απλώς στη διαδικασία εκτελέσεως ενός ήδη εκδοθέντος τίτλου.

60. Η σημασία του συγκεκριμένου ερμηνευτικού ζητήματος είναι προφανής: εάν γίνει δεκτό ότι η έννοια της «δίκης» καταλαμβάνει μόνον τις διαδικασίες επί της ουσίας, τότε οι διαδικασίες αναγκαστικής εκτελέσεως ουδέποτε θα εμπίπτουν στην εξαίρεση που προβλέπεται από το άρθρο 15 (και το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1346/2000).

61. Όσον αφορά το γράμμα του, το άρθρο 15 του κανονισμού 1346/2000 δεν αποτελεί υπόδειγμα ακρίβειας. Τουναντίον, η διατύπωση του άρθρου 15 είναι ευρεία και, εκ πρώτης όψεως, περιλαμβάνει όλες τις ένδικες διαδικασίες. Ο όρος «δίκη» μπορεί να ερμηνευθεί ως έννοια γένους¹³, υπό την έννοια ότι παραπέμπει σε κάθε είδους ένδικη διαδικασία, συμπεριλαμβανομένων τόσο των διαδικασιών επί της ουσίας όσο και των επιμέρους πράξεων αναγκαστικής εκτελέσεως.

62. Ωστόσο, φρονώ ότι υπάρχουν αρκετοί λόγοι για τους οποίους η εξέταση του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 15 του κανονισμού 1346/2000 δεν θα πρέπει να εξαντληθεί στο διφορούμενο γράμμα του. Κατά την άποψή μου, ο όρος «δίκη», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 15, πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι παραπέμπει μόνο σε διαδικασίες επί της ουσίας και ότι δεν καλύπτει επιμέρους πράξεις αναγκαστικής εκτελέσεως.

63. Πρώτον, υπάρχει μια συστηματική ερμηνεία. Το άρθρο 15 δεν είναι μια εντελώς «εξεκρέμαστη» διάταξη. Από συστηματικής απόψεως, συνδέεται με το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο στ'. Επομένως, ο όρος «δίκη» πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα της σχέσεως μεταξύ των δύο αυτών διατάξεων.

64. Το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο στ', διακρίνει μεταξύ, αφενός, της «διαδικασίας αφερεγγυότητας επί των ατομικών διώξεων εκ μέρους πιστωτών» και, αφετέρου, της «εκκρεμοδικίας»¹⁴. Ο διαχωρισμός αυτός θα πρέπει επίσης να έχει σημασία κατά την ερμηνεία του άρθρου 15: εάν το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο στ', εξαιρεί από την έννοια της «δίκης» τις «διαδικασίες επί ατομικών διώξεων», το ίδιο πρέπει να ισχύει και κατά την ερμηνεία του όρου «δίκη» στο πλαίσιο του άρθρου 15.

65. Δεύτερον, από το άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 1346/2000 συνάγεται ότι, κατά κανόνα, μόνον ένα εφαρμοστέο δίκαιο (δηλαδή το *lex concursus*) διέπει τη διαδικασία αφερεγγυότητας. Σε αυτήν τη διαδικασία περιλαμβάνονται, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο στ', οι «διαδικασίες αφερεγγυότητας επί των ατομικών διώξεων εκ μέρους πιστωτών».

66. Από το γράμμα του άρθρου 4, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1346/2000 («εκτός αν υφίσταται εκκρεμοδικία») καθίσταται σαφές ότι το άρθρο 15 αποτελεί εξαίρεση στον κανόνα που θεσπίζει η πρώτη περίοδος του άρθρου 4, παράγραφος 2, στοιχείο στ'. Επομένως, ως εξαίρεση, το άρθρο 15 πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά¹⁵.

67. Τρίτον, σκοπός του κανονισμού 1346/2000 είναι η συγκέντρωση του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη σε μία ενιαία πτωχευτική περιουσία, ώστε να διασφαλίζεται, κατά τον τρόπο αυτό, το σύστημα της συλλογικής επιλύσεως της διαδικασίας αφερεγγυότητας και η ίση μεταχείριση όλων των πιστωτών, τα οποία αποτελούν τη βάση οποιασδήποτε διαδικασίας αφερεγγυότητας. Υπό την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρέσεων που προβλέπονται από τον ίδιο τον κανονισμό 1346/2000, ο σκοπός αυτός δεν συμβιβάζεται με μεμονωμένες απόπειρες εκ μέρους των πιστωτών να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις τους μέσω διαδικαστικών οδών εκτός της διαδικασίας αφερεγγυότητας.

13 — Συμπέρασμα το οποίο επιβεβαιώνει και η απόδοση της οικείας διατάξεως σε άλλες γλώσσες, όπου έχουν επιλεγεί εξίσου ευρείς όροι: για παράδειγμα, «instance en cours» στη γαλλική, «anhängiger Rechtsstreit» στη γερμανική ή «prohibající soudní řízení» στην τσεχική γλώσσα.

14 — Η απόδοση της εν λόγω διατάξεως στη γαλλική, στη γερμανική και στην τσεχική γλώσσα, αντιστοίχως, έχει ως εξής: «les effets de la procédure d'insolvabilité sur les poursuites individuelles, à l'exception des instances en cours», «wie sich die Eröffnung eines Insolvenzverfahrens auf Rechtsverfolgungsmaßnahmen einzelner Gläubiger auswirkt; ausgenommen sind die Wirkungen auf anhängige Rechtsstreitigkeiten», και «účinky úpadkového řízení na řízení zahájená jednotlivými věřiteli, s výjimkou prohibajících soudních řízení».

15 — Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, σκέψη 52).

68. Ο σκοπός της διατήρησης του ενιαίου της πτωχευτικής περιουσίας μέχρι την περάτωση της διαδικασίας αφερεγγυότητας αποτυπώνεται και στο άρθρο 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 1346/2000. Η διάταξη αυτή απαιτεί από τον πιστωτή ο οποίος ικανοποίησε την απαίτησή του με περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη ευρισκόμενα στο έδαφος άλλου κράτους μέλους από εκείνο όπου κινήθηκε η διαδικασία αφερεγγυότητας, να αποδώσει ό, τι έλαβε στον σύνδικο.

69. Μια *επιμέρους πράξη αναγκαστικής εκτελέσεως* συνίσταται στην πραγμάτωση των δικαιωμάτων ενός ή περισσότερων πιστωτών και, ως εκ τούτου, ενδέχεται να θίγει την καθολική και συλλογική επίλυση της διαδικασίας αφερεγγυότητας. Αντιθέτως, *μια διαδικασία επί της ουσίας* δεν ενέχει αυτόν τον κίνδυνο. Είναι απλώς διαπιστωτική των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που συνδέονται με τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη και δεν αφορά την πραγμάτωσή τους¹⁶.

70. Τέταρτον, η άποψη ότι ο όρος «δίκη» κατά το άρθρο 15 πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι αναφέρεται μόνο στις διαδικασίες επί της ουσίας και όχι στις επιμέρους πράξεις αναγκαστικής εκτελέσεως ενισχύεται από τη βούληση του νομοθέτη, όπως αυτή αποτυπώνεται στο σημείο 142 της εκθέσεως Virgos-Schmit σχετικά με τη Σύμβαση περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (στο εξής: Σύμβαση)¹⁷. Το έγγραφο αυτό (το οποίο θεωρείται ως ανεπίσημος οδηγός ερμηνείας του κανονισμού 1346/2000) αναφέρει ότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο στ', της Συμβάσεως (το οποίο αντιστοιχεί στην ίδια διάταξη του κανονισμού 1346/2000) διακρίνει μεταξύ των αποτελεσμάτων που έχει η διαδικασία αφερεγγυότητας σε μεμονωμένες επιμέρους πράξεις *αναγκαστικής εκτελέσεως* και σε εκκρεμείς δίκες. Διευκρινίζει επίσης, ότι τα αποτελέσματα της διαδικασίας αφερεγγυότητας σε μεμονωμένες πράξεις *αναγκαστικής εκτελέσεως* ρυθμίζονται από το *lex concursus* ούτως ώστε η κύρια διαδικασία αφερεγγυότητας να αποτρέπει τη διενέργεια μεμονωμένων πράξεων αναγκαστικής εκτελέσεως εκ μέρους των πιστωτών εις βάρος των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη. Αντιθέτως, τα αποτελέσματα της διαδικασίας αφερεγγυότητας σε άλλες νομικές πράξεις που αφορούν την περιουσία του οφειλέτη διέπονται από το δίκαιο του κράτους στο οποίο εκκρεμούν οι οικείες διαδικασίες.

71. Πέμπτον, η ίδια νομοθετική βούληση φαίνεται να επιβεβαιώνεται από το άρθρο 18 του κανονισμού (ΕΕ) 2015/848¹⁸, ο οποίος αποτελεί αναδιατύπωση του κανονισμού 1346/2000. Η εν λόγω διάταξη, επί της ουσίας, αναπαράγει το άρθρο 15 του κανονισμού 1346/2000. Η νέα διατύπωση του άρθρου 15 (νυν άρθρου 18) επεκτείνει τη δυνατότητα εφαρμογής της οικείας διατάξεως και στις διαιτητικές διαδικασίες¹⁹.

72. Συμφωνώ με την άποψη την οποία διατύπωσε η Ουγγρική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι η συγκεκριμένη τροποποίηση πρέπει να ερμηνευθεί ως επίρρωση της προθέσεως του νομοθέτη να περιορίσει την έννοια «εκκρεμοδικία» μόνο στις διαδικασίες επί της ουσίας.

73. Τέλος, υπέρ αυτής της ερμηνείας του άρθρου 15 συνηγορούν και ευρύτεροι παραλληλισμοί που μπορούν να γίνουν με άλλες ρυθμίσεις του δικαίου της Ένωσης οι οποίες σχετίζονται με την αφερεγγυότητα. Στην απόφαση LBI, το Δικαστήριο ερμήνευσε τον όρο «εκκρεμοδικία» κατά το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της οδηγίας 2001/24/ΕΚ²⁰, υπό την έννοια ότι καλύπτει μόνον τις διαδικασίες επί της ουσίας και όχι τα επιμέρους μέτρα αναγκαστικής εκτελέσεως. Το Δικαστήριο

16 — Βλ., για παράδειγμα, Virgós M., και Garcimartín F., *The European Insolvency Regulation: Law and Practice*, Kluwer Law International, Χάγη, 2004, σ. 140, σημεία 253 και 254. Ομοίως, Pannen K. (επιμέλεια), *European Insolvency Regulation*, De Gruyter Recht, Βερολίνο, 2007, σ. 299.

17 — Virgos-Schmit, Report on the Convention on Insolvency Proceedings, διαθέσιμο σε Moss, G., Fletcher I. F., και Isaacs S., *The EC Regulation on Insolvency proceedings. A Commentary and Annotated Guide*, δεύτερη έκδοση, Oxford University Press, 2009, σ. 381 επ.

18 — Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (ΕΕ 2015, L 141, σ. 19).

19 — Το άρθρο 18 του κανονισμού 2015/848 έχει ως ακολούθως: «[τ]α αποτελέσματα της διαδικασίας αφερεγγυότητας επί εκκρεμούς δίκης ή εκκρεμούς διαιτητικής διαδικασίας που αφορά περιουσιακό στοιχείο ή δικαίωμα το οποίο αποτελεί τμήμα της περιουσίας του οφειλέτη, διέπονται αποκλειστικά από το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο εκκρεμεί η δίκη ή εδρεύει το διαιτητικό δικαστήριο». Η υπογράμμιση δική μου.

20 — Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Απριλίου 2001, για την εξυγίανση και την εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων (ΕΕ 2001, L 125, σ. 15).

έκρινε ότι, εάν γίνει δεκτό ότι η έννοια «εκκρεμοδικία» καλύπτει και τα επιμέρους μέτρα αναγκαστικής εκτελέσεως, τίθεται εν αμφιβόλω η πρακτική αποτελεσματικότητα της αρχής της καθολικότητας την οποία καθιερώνει η οδηγία 2001/24, διότι κάθε μέτρο αναγκαστικής εκτελέσεως περιορίζει τη διαθεσιμότητα των περιουσιακών στοιχείων των εμπλεκόμενων πιστωτικών ιδρυμάτων²¹.

74. Το ίδιο ισχύει και για την ερμηνεία του άρθρου 15 του κανονισμού 1346/2000. Το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της οδηγίας 2001/24²² είναι παρόμοιο με το άρθρο 4, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1346/2000, ενώ το άρθρο 32 της οδηγίας 2001/24²³ με το άρθρο 15 του κανονισμού 1346/2000.

75. Σημειωτέον, πάντως, ότι η ερμηνεία του Δικαστηρίου στην απόφαση LBI στηρίχθηκε στην αιτιολογική σκέψη 30 της οδηγίας 2001/24, η οποία αναφέρει ρητώς ότι η «εκκρεμοδικία» διακρίνεται από τις «επιμέρους πράξεις αναγκαστικής εκτελέσεως»²⁴.

76. Καίτοι στον κανονισμό 1346/2000 δεν υπάρχει αντίστοιχος ρητός διαχωρισμός, φρονώ ότι η απουσία παρόμοιας αιτιολογικής σκέψεως δεν θα πρέπει να καταλήξει σε διαφορετική ερμηνεία. Τόσο στον κανονισμό 1346/2000 όσο και στην οδηγία 2001/24 ο όρος «εκκρεμοδικία» χρησιμοποιείται για παρόμοιες καταστάσεις, αφενός, αφερευγυότητας και, αφετέρου, εξυγιάνσεως και εκκαθαρίσεως πιστωτικών ιδρυμάτων.

77. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω επιχειρημάτων, εκτιμώ ότι ο όρος «δίκη» κατά το άρθρο 15 του κανονισμού 1346/2000 πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι παραπέμπει μόνον σε διαδικασίες επί της ουσίας, και όχι σε διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως.

78. Όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση, τούτο σημαίνει ότι το ουγγρικό δίκαιο, ως *lex concursus*, διέπει τα αποτελέσματα της ενάρξεως της διαδικασίας αφερευγυότητας στην αναγκαστική εκτέλεση που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

79. Εν είδει υστερόγραφου, θα ήθελα να προσθέσω ότι, εάν το εφαρμοστέο στην υπό κρίση υπόθεση *lex concursus* έχει όντως ως αποτέλεσμα την αναστολή της διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, διαπίστωση η οποία επαφίεται αποκλειστικά στην κρίση του εθνικού δικαστή, η συνέπεια αυτή ουδεμία έκπληξη πρέπει να προκαλεί, δεδομένου ότι και τα εφαρμοστέα δίκαια αρκετών κρατών μελών προβλέπουν κάποιου είδους αναστολή της αναγκαστικής εκτελέσεως των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη μετά την έναρξη της διαδικασίας αφερευγυότητας²⁵.

21 — Απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, σκέψεις 54 και 55).

22 — Το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ε', ορίζει ότι «[το δίκαιο του κράτους μέλους καταγωγής καθορίζει ιδίως] τα αποτελέσματα της διαδικασίας εκκαθάρισης επί των ατομικών διώξεων, εκτός εάν υφίσταται εκκρεμοδικία, όπως προβλέπεται στο άρθρο 32».

23 — Το άρθρο 32 προβλέπει ότι «[τ]α αποτελέσματα των μέτρων εξυγιάνσης ή της διαδικασίας εκκαθάρισης επί εκκρεμούς δικής με αντικείμενο πράγμα ή δικαίωμα των οποίων απεκδύθη το πιστωτικό ίδρυμα, διέπονται αποκλειστικά από το δίκαιο του κράτους μέλους, στο οποίο υφίσταται η εκκρεμοδικία».

24 — «Τα αποτελέσματα των μέτρων εξυγιάνσης ή των διαδικασιών εκκαθάρισης επί εκκρεμοδικίας διέπονται από το δίκαιο του κράτους μέλους, στο οποίο εκκρεμεί η δίκη, κατ' εξαίρεση από την εφαρμογή της *lex concursus*[.] Τα αποτελέσματα αυτών των μέτρων και διαδικασιών επί των επιμέρους πράξεων αναγκαστικής εκτέλεσης που προκύπτουν από τις δίκες αυτές, διέπονται από το δίκαιο του κράτους μέλους καταγωγής, σύμφωνα με τον γενικό κανόνα που θέτει η παρούσα οδηγία». Η υπογράμμιση δική μου.

25 — Βλ., για παράδειγμα, άρθρο 89, παράγραφος 1, του *Insolvenzordnung* (Γερμανία)· άρθρο 55, παράγραφος 2, του *Ley Concursal* 22/2003 (Ισπανία)· άρθρα L. 622-21, II, L.631-14 και L.641-3, του *Code de commerce* (Γαλλία)· άρθρα 9, παράγραφος 1, 11, παράγραφος 2, στοιχείο c, και 38, παράγραφος 1, του *A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény* (Ουγγαρία)· άρθρα 51, 168, 182bis και 201, του *Regio Decreto* 16 marzo 1942, αριθ. 267, «*Disciplina del fallimento, del concordato preventivo, dell'amministrazione controllata e della liquidazione coatta amministrativa*», (*GU* αριθ. 81 της 6^{ης} Απριλίου 1942) (Ιταλία). Ο γενικός αυτός κανόνας που επιβάλλει την απαγόρευση της συνεχίσεως της διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως μπορεί να υπόκειται σε ορισμένες εξαιρέσεις ανάλογα με τη μορφή της διαδικασίας αφερευγυότητας, το στάδιο της αναγκαστικής εκτελέσεως και τον χαρακτήρα της απαιτήσεως ή τη φύση του πισωτή. Όπως σημειώνεται στο σημείο 28 των προτάσεών μου, πρόκειται για ζήτημα το οποίο ρυθμίζεται αυτοτελώς από κάθε εθνική έννομη τάξη.

80. Βάσει των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα ότι ο κανονισμός 1346/2000 δεν απαγορεύει διάταξη του *lex concursus* η οποία προβλέπει είτε την έκπτωση από το δικαίωμα επιδιώξεως απαιτήσεως που δεν έχει αναγγελθεί από τον πιστωτή στο πλαίσιο διαδικασίας αφερεγγυότητας η οποία κινήθηκε σε ένα κράτος μέλος είτε την αναστολή της αναγκαστικής εκτελέσεως αυτής της απαιτήσεως σε άλλο κράτος μέλος.

V – Πρόταση

81. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω παρατηρήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το *Tribunalul Mureș, Secția civilă* (πολιτικό τμήμα του περιφερειακού δικαστηρίου του Mureș), ως ακολούθως:

- 1) Ο κανονισμός (ΕΚ) 1346/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας, δεν απαγορεύει διάταξη του *lex concursus* η οποία προβλέπει είτε την έκπτωση από το δικαίωμα επιδιώξεως απαιτήσεως που δεν αναγγέλθηκε νομίμως από πιστωτή σε διαδικασία αφερεγγυότητας η οποία κινήθηκε σε ένα κράτος μέλος είτε την αναστολή της αναγκαστικής εκτελέσεως αυτής της απαιτήσεως σε άλλο κράτος μέλος.
- 2) Το γεγονός ότι η διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως η οποία λαμβάνει χώρα σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο όπου κινήθηκε η διαδικασία αφερεγγυότητας αφορά φορολογική απαίτηση ουδεμία επιρροή ασκεί ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής του κανονισμού 1346/2000.